

HARRY VAN BOMMEL

Surinamers in de polder

Vijftien Surinamers over hun komst
naar Nederland

vannep | amsterdam

Inhoud

Woord vooraf 7

Inleiding

De relatie Suriname-Nederland in vogelvlucht 11

1 | **Prem Radhakishun**

'Evenmin als twee vrouwen, kun je twee landen tegelijk liefhebben' 21

2 | **Jetty Mathurin**

'Mijn juf zei dat zwarte engeltjes niet bestaan' 31

3 | **Edgar Burgos**

'De militairen waren niet blij met mij als troubadour' 41

4 | **Noraly Beyer**

'Praten met Bouterse grenst aan verraad' 51

5 | **Frank Creton**

'Duitsers kochten mijn schilderijen vanwege mijn huidskleur' 61

6 | **Sylvana Simons**

'Ik zou niet weten hoe "ongelukkig" eruitziet in Suriname' 71

7 | **Guilly Koster**

'Nederland wil niets leren van Frankrijk of Amerika' 81

8 | **Tanja Jadnanansing**

'Hoe kan iemand met jouw accent Kamerlid worden?' 91

9 | **Humberto Tan**

'Een Nederlandse provincie zouden ze nooit een boevenbende noemen' 101

10 | **Barryl Biekman**

'Suriname moet net als Zuid-Afrika een waarheidscommissie krijgen' 111

11 | **Romeo Hoost**

'Buiten Nederland krijg je het idee dat dit land het paradijs is' 121

12 | **Nenita La Rose**

'In het buitenland wil ik niet geassocieerd worden met de verrechtsing hier' 131

13 | **Roy Ho ten Soeng**

'Mijn hart bloedt als ik zie hoeveel Surinaams intellectueel potentieel hier zit' 141

14 | **Donita Singodikromo**

'Nederlanders hebben zich ook aangepast aan onze cultuur' 151

15 | **Mahin Jankie**

'Mijn as mag gewoon in de Waal worden gestrooid' 159

2 | **Jetty Mathurin**

‘Mijn juf zei dat zwarte engeltjes niet bestaan’

PASPOORT

Naam: Jetty Mathurin

Geboren: 30 juni 1951 in Paramaribo

Aankomst in Nederland: 1971

Opleiding: logopedie

Beroep: cabaretière en actrice

Onderscheidingen: Ridder in de Orde van Oranje Nassau,
Ridder in de Orde van de Gele Ster

Bij de toelating van mijn studie logopedie maakte ik voor het eerst discriminatie mee. Voor die studie en voor mijn verloofde kwam ik in 1971 naar Nederland. In het Radboud-ziekenhuis in Nijmegen moest ik een keuring doen. Ik werd afgewezen omdat mijn stembanden niet feilloos zouden zijn. Toen ben ik teruggekeerd naar Suriname. Een kno-arts heeft daar naar mijn stembanden gekeken en stelde vast dat er niets mee aan de hand was. Hij stuurde me terug met het advies om aan de arts te vragen wat de werkelijke reden van de afwijzing was. Dat heb ik toen gedaan. In de

tussentijd was ik getrouwd en moeder geworden. Ik kwam bij dezelfde arts in het Radboud-ziekenhuis en hij vroeg vanwege mijn achternaam of ik met een Nederlander was getrouwd. Dat bevestigde ik, maar ik zei er meteen bij dat het wel een zwarte Nederlander was. De arts vond het een probleem, omdat ik eenmaal bevoegd ook aan Nederlandse kinderen les zou mogen geven. Ik antwoordde dat ik al aan Nederlandse kinderen les gaf aangezien ik werkte als onderwijzeres. Toen kon hij niet meer om mij heen en werd ik toegelaten.

De redenering van de arts vond ik schokkend. Het was de eerste keer dat ik persoonlijk discriminatie meemaakte. Het was ook een hele zware vorm van discriminatie, want het belemmerde mijn toekomst. De man was een racist. Men schrikt ervan als je dat woord gebruikt, en ik zeg het ook niet zomaar. In dit geval echter wel. Tijdens de opleiding kreeg ik les van hem en leerde ik hem beter kennen. Het was een beetje een zielige man, maar eigenlijk vond ik hem best aardig. Na de opleiding begon ik in Noord-Brabant als eerste een privékliniek logopedie. Vanuit het Academisch Ziekenhuis moest deze arts zijn patiënten wel naar mij toe sturen. Vanaf dat moment hebben we prima samengewerkt.

Ik zou voor vijf jaar naar Nederland komen, zonder studiebeurs. Daarom werkten mijn man en ik ernaast. Hij studeerde aan de kunstacademie en werkte in de Adler-fabriek, waar typemachines werden gemaakt. Aanvankelijk dachten we dat we terug zouden gaan, zodat onze dochter

naar de lagere school in Suriname zou kunnen, maar het land veranderde. Ik herinner me nog goed de televisiebeelden van het vieren van de onafhankelijkheid in 1975. Het deed pijn dat ik er niet bij kon zijn, want ik hield van mijn land. Het verslag van de gebeurtenissen maakte mij emotioneel. De keuze tussen een Surinaams of Nederlands paspoort leverde een worsteling op. Ik had kunnen kiezen voor een Surinaams paspoort, maar ik koos voor de zekerheid van het Nederlanderschap. We waren immers hier. Zo ben ik ook verder gegaan met denken, in het hier en nu. Je kunt niet met je lichaam in Nederland en met je geest in Suriname zijn. Dat maakt je niet gelukkig. We hebben ons helemaal aangepast. Ons eerste kind was een verrassing, maar nu waren we in Nederland en besloten we een kind te 'nemen'. Precies zoals dat hier gaat, planden we dat. Nou, toen kwamen er twee. Mijn ouders zijn altijd in Suriname blijven wonen. Op den duur zijn al mijn broers en zussen hierheen gekomen. Ik was de eerste, maar al gauw kwamen ook mijn vier zussen, eveneens voor de studie. We woonden bij elkaar. Daarna kwamen mijn jongste zus en de anderen. We zijn met zijn negenen. Eén is er teruggegaan.

In de jaren tachtig ben ik vanuit Brabant naar Amsterdam vertrokken. Ik had andere ambities en wilde de theaterwereld in. Dat had ik altijd al in me, maar in Suriname zou me dat nooit zijn gelukt omdat ik niet tot de juiste klasse behoorde. In Suriname ben ik ook zwart. Mijn moeder hield rekening met wat de omgeving van dingen dacht. Omdat ik weinig haar heb, zei ze: 'Laat zien dat wat je niet op je

hoofd hebt, in je hoofd hebt!’ Er werd echt onderscheid gemaakt. Op school deed ik erg mijn best en kende ik alle gedichtjes die we uit ons hoofd moesten leren. Toch kon ik geen engeltje zijn bij het grote kerstspel in de kerk. ‘Zwarte engeltjes bestaan niet’, zei de juf.

Sinds 1985 treed ik in het theater op met Taante. Dat is mijn belangrijkste personage geworden. Taante zegt de dingen gewoon zoals ze zijn. Ze hoeft geen mooie woorden te zoeken. Ik heb veel theater gedaan, maar ook televisieseries als *Vrouwenvleugel* en *Baantjer*. In de jaren tachtig heb ik me helemaal gericht op mijn theater- en televisiecarrière. In Suriname had ik daar nooit van kunnen leven. Ik mis Suriname niet. Die periode heb ik wel gehad, dat ik met één been in Nederland en met één been in Suriname stond. Thuis is waar je bed staat. Als je je daar niet thuis voelt, moet je je bed verplaatsen. Dat zegt Taante ook met een zwaar Surinaams accent in mijn voorstelling. In Suriname heb ik ook een bed en een huis. Het erf is er nog. Als ik erover praat, krijg ik kippenvel. In gedachten kan ik daar zijn, bij die sinaasappelboom waar ik vroeger wachtte tot mama het eten klaar had. Dat kan ik als ik me moet ontstressen.

Als mensen me vragen of ik Surinaams of Nederlands ben dan moet ik daar eerst over nadenken. Ik stel mezelf die vraag ook wel. We leven in een tijd dat ik moet roepen dat ik Nederlandse ben. Dat ben ik ook, maar met een onmiskenbare Surinaamse achtergrond. In die zin ben ik ontzettend rijk, want ik heb twee plaatsen waar ik me thuis voel.

Zolang ik me niet met de politiek bemoei, voel ik me ook in Suriname thuis. Politieke bemoeienis in Suriname betekent dat je met Bouterse te maken hebt, en dat wil ik niet. Ik heb aanleg voor politiek omdat ik de kracht van het woord heb. Politiek ben ik niet onderlegd, maar politiek is voor mij het alledaagse. Ik zou er eerst voor gaan dat mensen met elkaar omgaan en dat trauma's worden verwerkt. Bouterse is een van onze trauma's. Als je samen in harmonie wilt doorgaan dan moet je vertrouwen hebben in elkaar. Dat kan nu niet, want ik weet niet wat er is gebeurd in de jaren tachtig.

Mijn betrokkenheid bij Suriname is wel altijd gebleven. Het is een wisselwerking geweest. Toen we hier zonder beurs studeerden, zijn we vanuit Suriname gesteund. In die tijd was de Surinaamse gulden nog twee Nederlandse guldens waard. Toen de militairen aan de macht waren en er schaarste was, stuurden we pakketten naar Suriname. In de jaren negentig deden we dat nog. Op een gegeven moment heb ik met een eigen stichting hulp geboden, onder meer door ambulances te leveren. Dat doe ik allemaal niet meer. We moeten ook niet denken dat we daar van alles moeten brengen. Je kunt daar leren roeien met de riemen die je hebt. Er is nu een school voor slechthorenden en die doet goed werk met heel weinig middelen. Mijn inzicht is veranderd. Je kunt niet alles overplanten van hier naar daar.

De politiek in Suriname volg ik nauwelijks. Bij de laatste verkiezingen kreeg ik veel verzoeken van de media hier om te reageren, maar dat heb ik niet gedaan. Ik ben Neder-

landse. Kom maar met me praten over de politiek in Den Haag! Natuurlijk heb ik wel opvattingen over de politiek in Suriname, maar daar wil ik verder niet op ingaan. Ik vraag me ook af of ik wel alles kan zeggen – ik wil toch vrij naar Suriname kunnen blijven gaan. Mensen zeggen niet altijd wat ze ervan denken omdat er geen vertrouwen is. Dat zie ik in mijn levensdagen niet veranderen. Met regelmaat word ik uitgenodigd voor bijeenkomsten van afdelingen van Surinaamse politieke partijen in Nederland. Daar ga ik niet heen, want ik zou niet weten wat ik er moet doen. De mensen die er komen, praten alleen maar over wat er in Suriname gebeurt maar ik vraag me af of ze weten wat er hier loos is. Weten ze wat premier Rutte allemaal zegt? Ik hoor ze er nooit over. Ze zijn zo met de politiek daar bezig omdat ze zich hier niet thuis voelen. Of de integratie van Surinamers geslaagd is, kan ik niet beoordelen want wat is integratie? Is integratie ‘bij het geheel horen’? En als je ‘bij het geheel hoort’, waarom moet je dan je bek houden als jij, je moeder of je grootmoeder niet hier geboren is? Ik kan me er zo boos om maken. Gelukkig heb ik mijn uitlaatklep. In mijn voorstellingen zeg ik dat we onze eigen beelden moeten creëren. Nu krijgen we systematisch eenzijdige beelden van zwarte mensen voorgeschoteld. We moeten onze kinderen, wit en zwart, beelden laten zien die reëel zijn. Ook op televisie. Dan komt het wel goed in de toekomst.

Etnische verschillen spelen ook in de Surinaamse gemeenschap in Nederland een rol. Daar heb ik schijt aan. Ik ben in een multiculturele buurt opgegroeid waar ook alle religies

aanwezig waren. Mijn moeder zei dat ik het niet hoefde te begrijpen als een hindoe buurvrouw aan het bidden was, maar ik moest wel stil zijn. Zo ben ik opgevoed. De Surinaamse vlag had vroeger allemaal sterren in verschillende kleuren, en die stonden voor de verschillende bevolkingsgroepen. Mijn moeder zei tegen haar dochters dat ze al die kleuren in de familie wilde hebben. We moesten mengen. Er zijn spanningen tussen de verschillende etnische groepen. Elke etnische groep heeft zijn eigen radiostation. Toen ik reclame wilde maken voor een voorstelling werd ik door een Hindoestaans radiostation doorverwezen naar een Afro-zender. De etnische verschillen zijn er, maar ik doe er niet aan mee.

Nederland is veranderd. Er zijn dagen dat ik liever binnenblijf. Als ik zie hoe de politie nu optreedt dan word ik weleens bang. Het valt mij op dat mijn kleinzoon van veertien in Suriname wil zijn. Heel veel jonge mensen hebben dat. Ik denk dat meespeelt dat zij hier niet thuis mogen zijn. Mijn kleinzoon hoeft maar met zwarte vrienden te zijn en een petje op te hebben en hij kan worden aangehouden. Hij kan een nekklem krijgen of vermoord worden. Zulke angsten heb ik. Toen ik bij het Kwakoe-festival was, ben ik met enkele kleinzoons op een aantal agenten afgelopen om kennis te maken. Ik vertelde ze dat ik heel bang voor ze was en dat mijn kleinzoons dat ook wel zouden zijn. Die agenten begrepen me en gingen het gesprek aan met de jongens. Dat was heel fijn. Ik heb het later op Facebook gezet.

Ambities heb ik niet meer. Ik heb veel gedaan, niet gewacht en me niet laten belemmeren. Misschien kan ik als ambitie noemen dat ik wil overdragen. Ik wil mijn ervaring delen. De liefde die ik predik, wil ik zelf zijn en dat kan via mijn werk in het theater. 'God is in mij en God is in de ander', zeg ik altijd. Als we allemaal zo zouden denken, was er niets aan de hand. Helaas denkt niet iedereen zo. Met pensioen ga ik niet. Ik ga door met werken zolang het me gegeven is. Ik zal er niet door neervallen, want ik werk niet meer avonden achtereen. Als ik op het podium sta, zeg ik het ook: 'Ik ga niet weg.' Deze zwarte vrouw met grijs haar die al meer dan dertig jaar cabaret maakt, kan niet stoppen. Ik mag niet stoppen van de mensen op de markt in Amsterdam, in Leeuwarden, in Etten-Leur. Tot mijn laatste dagen blijf ik in Nederland. Mijn navelstreng ligt in Suriname begraven en ik houd van het land, maar ik blijf hier. Tegen mijn kinderen heb ik gezegd dat ze me na mijn dood moeten verbranden en de as in twee urnen moeten doen. De ene moeten ze leeggooien in de Maas, de andere in de Surinamerivier.